GAZET'A TRANSILVANIEI.

Redactiunea si Administratiunea:
Brasiovu, piati'a mare Nr. 22. — „Gazet'a“ ese: Joi'a si Dumince'a.
Pretiulu abonamentului:
pe unu anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. — Tieri esterne 12 fl. pe unu anu séu 28 franci.

Anulu XLI.

Se prenumera:
la postele c. si r. si pe la dd. corespondenti
Anunciurile:
un'a serie garmondu 6 cr. si timbru de 30 cr. v. a. pentru fiacare publicare. — Scrisori nefrancate nu se primescu. — Manuscripte nu se retramitu.

Nr. 102. **Dumineca, 24 Decembre st. v.** **1878.**

Cu *1 Ianuarie st. v. 1879* se incepe unu nou abonamentu la

„GAZET'A TRANSILVANIEI.“

Rogamu pe On. Domni prenumeranti ai fóiei nóstre, alu caroru abonamentu espira cu 31 Decembre st. v. 1878, se binevoiésca a si'lu reinoi *de cu vreme*, déca voiescu cá diuariulu se li se tramita regulatu. Pentru cá se potemu stabilí numerulu esemplarieloru, ce voru fi a se tipari, este necessariu, cá tóte prenumeratiunile pentru patrariulu si semestrulu I 1879 se fia efectuite **inca inainte de anulu nou.** Dela 1-a Ianuariu 1879 incolo diuariulu se va tramite numai aceloru domni, cari au binevoitu a-si reinoí abonamentulu.

Domnii noui abonanti sunt cu deosebire rogati a ne tramite adressele d-loru *esactu*, aratandu si *post'a cea mai aprópe* de loculu, unde locuiescu.

☞ Pretiulu abonamentului la „Gazet'a Transilvaniei“ este:

pentru Brasiovu: pe anu 8 fl., pe siese luni 4 fl., pe trei luni 2 fl.; — dusu in casa: pe anu 10 fl., pe siese luni 5 fl. si pe trei luni 2 fl. 50 cr.;

pentru Austro-Ungari'a cu post'a: pe anu 10 fl., pe siese luni 5 fl., *pe trei luni de aci incolo numai* **2 fl. 50 cr.** in locu de 3 fl.;

pentru Romani'a si alte tieri esterne: pe anu 12 fl. v. a. séu 28 franci, pe siese luni 14 franci, pe trei luni 7 franci. (Abonamentulu se primesce si in bilete hipotecarie romane.)

Banii de prenumeratiune sunt a se tramite (mai usioru prin assignatiuni postale) la Redactiunea „GAZETEI TRANSILVANIEI“ in Brasiovu.

Maghiarii si maghiarisarea.

Brasiovu, 23 Dec. v. 1878.

Este multa melancolia in natur'a maghiarului, successulu ilu animéza si-lu face totu mai cutezatoriu, indata ce inse i-se pune in cale o pedeca mai mare, i se infaçiosiéza inaintea ochiului icónele cele mai triste si in momente de aceste isi usiuréza de multe-ori amarulu plangêndu asupra viitoriului seu. Atunci totulu impregiurulu seu i-se pare strainu, elu se simte deodata singuru si parasitu si i-se pare, ca vede din departare apropiandu-se cu furia orcanului, care amenintia a rupe din radacinele sale stejariulu milenariu alu gintei sale. Acést'a melancolia cuprinde mai cu séma pe ómenii politici maghiari — si numerulu loru este mare — candu isi facu cate unu bilantiu asupra trecutului. Mai toti fruntasii poporului maghiaru din seculului presentu au suferitu in mare gradu de acestu feliu de intristare provocata de ingrijirea asupra viitoriului neamului loru: Szechényi, Vesseléuyi, Teleki si chiaru si Deák, apoi cata intristare nu vorbesce din scrisorile ce le tramite Kossuth compatriotiloru sei.

Este caracteristicu, ca ból'a acést'a, déca o potemu numí asiá, se manifesta deodata cu nascerea tendintiei de a maghiarisá popórele conlocuitóre de alta limba. Pêna pe la inceputulu seculului presentu nici nu erá vorba de maghiarisare in sensulu de astadi, elementulu maghiaru domnea in poterea privilegieloru sale asupra popóreloru lipsite de aceste privilegie, domnea in poterea dreptului feudalu — atat'a erá totu. Limb'a maghiara erá fórte negligeata si limb'a statului erá cea latina. Abia in primele trei diecenie ale seculului nostru, in urm'a incercariloru de germanisare ale imperatului Iosifu a inceputu a se formá ide'a maghiarisarei, ce se practica astadi. Comitele Stefanu Széchényi a fostu acel'a, care, dupa ce s'a intorsu din Franci'a in patria si a invetiatu unguresce, ca-ci in strainetate isi uitase mai de totu limb'a a inventatu mai antaiu formul'a maghiarisarei. Elu aducêndu cu sine ideile liberale ale revolutiunei francese, prevedea, ca in curêndu va trebuí se cada feudalismulu cu totu aparatulu seu si ca atunci elementulu maghiaru va fi lipsitu de singurulu mediulocu, prin care domnea asupra celoralalte popóre. Spre a asigurá egemoni'a gintei maghiare, trebuiea der' aflatu unu altu mediulocu mai corespundietoriu nouei situatiuni, si acest'a erá: limb'a maghiara. Ceea ce nu se mai potea prin poterea privilegieloru, avea se se asigure prin mediulu limbei: supremati'a rassei maghiare. Nu vedeti voi — le dicea Szechényi maghiariloru — ca suntemu numai unu poporu micu, ca marea maioritate a locuitoriloru tierii vorbescu alta limba, decatu noi, — ce se va face din elementulu nostru, déca popórele nemaghiare se voru desteptá si se voru face partasie la libertatile constitutionali?

Acest'a a fostu semnalulu de alarma, datu maghiariloru de catra marele loru Szechényi. Elu avú unu efectu grandiosu. Abia desteptati din somnulu loru nationalu maghiarii nu numai ca se aruncara cu tóta forti'a pe limb'a loru atatu de negligeata pêna aci, ci totodata incepura a-o impune celoralalte popóre, cari gemeau inca in lantiurile feudalismului. Ei intielesera pe Szechényi, dér' ilu intielesera reu. Szechényi le dicea: Fiti precauti, nu ve grabiti, cautati se castigati pe celelalte popóre cu binele, liberatile cu incetulu din jugulu loru si in schimbu pentru drepturile, ce li le dati, cereti se ve priméscа limb'a, dér' acést'a faceti-o asiá, cá ele se nu simtia, ca prin acést'a isi perdu individualitatea nationala, pentru aceea se nu le dati in capu, se nu voiti a le impune limb'a vóstra cu forti'a! Eata in puçine cuvinte programulu lui Szechényi, formul'a maghiarismului inauguratu de elu. Maghiarii inse, cumu amintiramu, nu se tieuura strictu de ea, ei intielesera numai scopulu, nu si mediulócele, cari duceau mai siguru la realisarea lui. Cá unulu, care intrandu in daravere, voiesce deodata se devina bogatu, asia si maghiarii, pasindu pe cararea, ce le-au aratat'o Szechényi, au voitu se maghiarizeze deodata tóta lumea si tiér'a; si pentru-ca la acestu sfêrsitu nu poteau ajunge asia curêndu, cumu voieau ei, cu modalitatea aratata de Szechényi, luara refugiu la fortia si cadiura asia tocmai in erórea, de care se temea mai multu conducêtoriulu loru.

Szechényi le mai recomandá maghiariloru pe lênga o prudenta si circumspecta procedere façia de nationalitati, cá se lucre intr'acolo, cá relatiunile loru cu Austri'a se fia catu se póte de bune. Ungari'a, dise elu, trebuie se se „casatorésca“ cu Austri'a, ca-ci erá de convingere, ca numai radiemandu-se pe Austri'a, maghiarii voru poté se duca in implinire uriasi'a problema a maghiarisarei. Dér' nici acestu din urma consiliu nu a fostu ascultatu de catra ai sei. A urmatu activitatea febrila a maghiarisarei, care a adusu pe slovaculu Ludovicu Kossuth in fruntea miscarei. In dieta se desbatea cu zelu si passiune rara asupra modului, cumu se se póta mai iute maghiarisá popórele de alta limba, Croatiloru li se impunea a invetiá ungurесce in tempu de siese ani, ér' versulu poetului Vorosmarty: „Minden ember legyen ember és magyar“ (fiacare omu se fia omu si unguru) rapise cu sine tóte mintile si nu multu dupa inceperea resbelului de maghiarisare in contra natiunalitatiloru i s'a fostu declaratu resbelu si Austriei.

Atunci Szechényi, vediendu directiunea, ce a luat'o miscarea provocata de elu, s'a mahnitu adêncu, ca-ci ochiulu lui ageru vedea, ca maghiarii prin aceea ca voieau se impuna cu forti'a limb'a loru celoralalte popóre, voru desteptá numai simtiulu loru nationalu. Elu adeca credea, ca acestu simtiu erá inca prea puçinu desvoltatu la popórele nemaghiare si ca prin urmare ar' fi fostu lesne a le face, se adopte limb'a maghiara pentru pretiulu de a participá la drepturile cetatianului maghiaru. Acést'a parere a lui Szechényi nu erá basata pe realitate, erá falsa, ca-ci simtiulu nationalu la romani, slavi si germani erá si pe atunci multu mai tare, decatu credea elu, si acést'a s'a si vediutu mai tardiu. Dér' nici nu se potea asteptá dela Szechényi in privinti'a acést'a o alta parere, elu erá prea mare maghiaru, decatu se fi potutu tiené contu de trecutulu acestoru popóre si se fi admisu possibilitatea, ca — simtiulu nationalu a prinsu la ele astfeliu de radacini afunde, incatu nu erá potere pe lume, care se'lu póta smulge de totu din sinulu loru.

Dupa resbelulu civilu de trista aducere aminte, marele patriotu maghiaru fú cuprinsu de o profunda melancolia, elu plangea sórtea poporului seu, care a facutu se se precipeteze astfeliu in urmarirea problemei, ce si-a pus'o. Se dice, ca intr'unu momentu de adênca instristare ar' fi disu chiaru, ca'i pare reu, ca a desteptatu pe unguri spre perirea loru, o asertiune, care ne arata, catu de mare erá nelinistea si ingrijirea s'a pentru viitoriulu natiunei sale.

A urmatu er'a lui Bach si a lui Schmerling si anulu 1866 a chiamatu érasi pe maghiari la guvernu. Atunci toti, cati se interessau de mersulu eveneminteloru si cati dorieau, cá se se restabilésca odata pacea intre popóre, isi pusera intrebarea indreptatita, ca óre maghiarii invetiatau cevasi din trecutu?

Respunsulu ni l'au datu intemplarile dieceniului din urma, elu inse nu este asiá cá se incurageze sperantiele intr'o adeverata infratire a popóreloru din aceste tieri. Din contra aceste sperantie s'au micsioratu din anu in anu si astadi sunt aprópe de a cadé sub nula, si éta de ce:

Maghiarii, dupa ce au ajunsu érasi la guvernu, nu au cercatu se se intieléga mai antaiu cu popórele conlocuitórie, multiamindu pe fiacare dupa dreptate, ci au reapucatu érasi firulu maghiarisarei acolo, unde erá intreruptu prin eveneminte din anii turburarii si astfeliu in locu de a introduce o politica a impacarei cu nationalitatile, uitandu tóte inimicitiele trecutului, au inauguratu, in deosebi pentru Ungari'a si Transilvani'a, o politica de resbunare, voindu adeca se tracteze pe cei ce au fostu mai inainte in contra loru cu vérg'a maghiarisarei. Adeveratu, ca au creatu o lege de nationalitate, care involve o recunóscere faptica a necessitatii de a se intielege cu celelalte popóre nemaghiare, dér' acést'a lege, precumu au aratatu deputatii nationali din dieta, atunci pe timpulu, candu s'a adusu si precumu s'au confirmatu prin esperienti'a ultimiloru diece ani, este cu totulu nesuficienta de a satisface dorintieloru si pretensiuniloru indreptatite ale natiunalitatiloru nemaghiare, si drepturile ce voiesce se li le incuviintieze, devinu in pracsa cu totulu ilusorie, las' ca acést'a lege pe lênga cea mai mare bunavointia nu s'ar' poté privi nicidecumu cá unu echivalentu, fia catu de slabu, pentru cassarea autonomiei Transilvaniei si a drepturiloru romaniloru transilvani.

O singura esceptiune au facutu maghiarii in atitudinea loru façia de nationalitati — cu croatii. Ei au inchiaiatu deja pêna acuma cu acesti'a doue pacte, nu din iubire catra ei, ci pentru-ca credeau, ca este necessariu de a multiami pe croati, catu de catu, cá nu cumva intimpinandu si din partea loru opositiune, se fia paralisati in realisarea planului de maghiarisare, indreptatu in contra nationalitatiloru din Ungari'a si din Transilvani'a. Loru le venea cu atatu mai usioru a face concessiuni croatiloru, cu catu in regnulu Croatiei nu vietiuiescu maghiari, va se dica, nu aveau cuventu a dice si despre Croati'a, ca si dieu despre Transilvani'a, ca pentru cá „se fia salvata esistenti'a“ celoru 500 de mii maghiari, ce locuiescu impreuna cu noi in acést'a tiéra, se ne contopimu si noi cu totii in natiunea maghiara. Se parea la inceputu, ca voru se faca esceptiune si cu Sasii Tran

silvaniei, dér' acestia iute au trebuitu sese convinga, ce mare fù amagirea, care ʼi-a facutu se renuntie la aperarea autonomiei Transilvaniei.

Considerandu inse atitudinea maghiariloru dela 1866 incóce in intregulu ei, trebuie se recunóscemu, ca ei de astadata si-au datu mai mare silintia de a urmá sfaturiloru lui Stefanu Szechényi. Inainte de tóte Ungari'a a legatu „casatori'a“ cu Austri'a, care isi afla espressiunea s'a viua in sistemulu domnitoriu, dér' totodata acestu sistemu a fostu basatu pe supremati'a de rassa, creandu-se anume numai pentru maghiari si nemti. In legìslatiunea Ungariei se mai vede inca chiaru tendinti'a de a procede in sensulu precepteloru lui Szechényi cevasi mai incetinelu si mai cu precautiune la realisarea scopului maghiarisarei. Sufletulu acestei directiuni, cevasi mai precaute si mai moderate, ce se observa in legile esistente unguresci, a fostu fericitulu minístru de culte si de instructiune publica baronu Eötvös, caruia avemu se-i multiamimu puçinele mesuri liberale, ce le contiene legea nationalitatiloru, si déca si aceste au trebuitu se remana fora ori-ce efectu, caus'a este numai terrorismulu celu mare, ce s'a eserceatu asupra nationalitatiloru in totu timpulu de catra partidele maghiare fara distinctiune.

Cu mare greu, ba potemu dîce, numai siliti de impregiurari, s'au decisu maghiarii a face nationalitatiloru si acele mici concessiuui. Ei, nevoindu a tiené comptu de spiritulu timpului, si de progressulu popóreloru conlocuitórie, au pornitu si acuma dupa 25 si mai bine de ani din acea parere — in casulu de façia independenta de judecat'a loru nepreocupata — ca simtiulu nationalu, individualitatea nationala a romaniloru, slaviloru si germaniloru din Ungari'a si Transilvani'a nu este unu factoru, pe care ar' trebui se-lu considere ori-ce guvernu alu acestui statu. Spre a demonstrá acést'a in façi'a lumei si a popóreloru, ei bagara in formul'a maghiarisarii unu punctu, dupa care tóte dorintiele si aspiratiunile nationalitatiloru ar' fi a se considerá numai cá unu resultatu alu unei agitatiuni inimice statului, cá unu efectu alu intrigeloru „Camarillei“.

Press'a maghiara a latîtu barbatesce aceste idei si publiculu maghiaru le-a sbeutu, astfeliu, incatu astadi ar' fi greu a'lu convinge despre contrariulu. Acésta impregiurare pe lenga o agitatiune sistematica in contra nationalitatiloru, a adusu pe maghiaru acolo, se créda, ca si ceea ce a facutu legislatiunea la 1878 pentru popórele nemaghiare, a fostu prea multu, si se incépa a dori se se casseze legea de nationalitati si se se restringa si puçin'a libertate de invetiamentu, ce-o lasa legea de instructiune poporala diferiteloru confessiuni.

Dorintie de feliulu acest'a s'au manifestatu cu deosebire si acuma la finitulu anului 1878 in press'a maghiara. La acést'a a datu ansa impregiurarea, ca guvernulu de façia prepara unu proiectu de lege, care are de scopu introducerea limbei maghiare in tóte scolile poporale in terminu de siese ani. La prim'a vedere s'ar' paré, ca guvernulu, voindu se stérga impressiunile cele rele, ce au trebuitu se le faca asupra poporului maghiaru reprivirile foiloru maghiare, mai cu séma a celoru opositionale asupra anului 1878, a anuntiatu acestu proiectu, aratandu astfeliu maghiariloru in perspectiva o noua isbênda a politicei de maghiarisare. Dér' in realitate cestiunea e cu multu mai seriósa — este o consecintia logica a porniriloru de pêna acuma.

Cuprinsi din nou de melancolia, maghiarii privescu astadi cu mai mare ingrijire cá vreodata in viitoriulu loru. Ei se vedu érasi amenintiati din tóte partile, de russi, de popórele mici slave, de romani, isi vedu periclitate interessele independintiei, se vedu chiaru, cumu esclama „Pesti Naplo“, „apasati de unu simtiementu mistuitoriu de apunere“ si tóte aceste fantome, credu ei, ca le voru poté departá dela sine prin mesuri noue maghiarisatórie ?

Zadarnica sperantia ! — Nu aceste mesuri sunt, cari potu se faca se se insenineze ceriulu inuoratu alu viitoriului natiunei maghiare. Numai o singura cale spinósa duce la multiumire, la fericire. Maghiarulu numai atunci va poté privi cu tóta linistea si increderea in viitoriulu seu, candu lapedandu-se de tóte tendintele de maghiarisare va cautá se predomine numai prin cultur'a s'a, prin iubirea de libertate si prin respectulu drepturiloru celorlalti, numai in casulu acest'a nu va avé a se teme de nici o concurentia, care sei póta stricá. Atunci — cutediamu a afirmá — va incetá si melancoli'a torturatóre a politicului maghiaru.

Brasiovu, 23 Decembre v. 1878.

Asiadér' deputatulu „activistu“ alu Brasiovului, d. advocatu N i c o l a e S t r e v o i u, a „intratu“ in partid'a guvernamentala a dietei ungare. Este fórte greu a nu scrie o satira ! Deputatulu Strevoiu, se dice, „a intratu“ in partid'a ministrului Tisza. Apoi fost'a densulu strainu acestei partide ? Nu l'au alesu óre totu guvernamentalii ? Domnulu Strevoiu nu „a intratu“ prin urmare in partid'a guvernului, ci si-a ocupatu numai loculu, ce-i erá reservatu dela inceputu intr'una din bancile, pe cari siedu deputatii tiszaisti.

Velulu actiunei coalisatiloru alegêtori romani, unguri si nemti catolici din Brasiovu, ce a fostu inaugurata peste nópte, s'a ridicatu si acuma ni se arata „activitatea“ acést'a in tóta golatatea ei. Façia cu impregiurarea, ca d-lu deputatu Strevoiu apartiene acuma partidei guvernamentale ni se impune intrebarea, ca óre de ce nu s'a declaratu din capulu locului de aderinte alu regimului maghiaru ? — Dér' óre alegêtorii romani i-ar' fi datu voturile loru in casulu acest'a ? Ne indoimu fórte si in acést'a ne intaresce si unu pasagiu celu scótemu din protocolulu alegêtoriloru romani din Brasiovu, publicatu in Nr. 66 alu „Gazetei Transilvaniei“ din anulu acest'a. D-lu Nic. Strevoiu dupa ce a fostu candidatu de deputatu dîse adeca urcanduse la tribuna intre altele, ca „nu póte aceptá nici principiile politice ale partidei guvernamentali, nici pe celea ale partideloru opositiunali, deórece s i u n'a s i s i a l t'a este contra nóstra, a romaniloru“. Ei bine, va intrebá unulu séu altulu, de ce s'au multiamitu alegêtorii, ce erau de façia, cu acést'a declaratiune vaga, de ce nu au pretinsu dela d. Strevoiu unu programu mai claru, mai esplicitu ? — Apoi vedi, ca marea maioritate a celoru, ce se adunasera a candidá pe d. Strevoiu, nu avea timpu se intre in discussiuni lungi asupra atitudinei viitóre a candidatului loru, ca-ci le erá graba de a „resturná“ pe sasi !

Amu dîsu in Nr. 61 alu fóiei nóstre indata dupa alegerea d-lui Strevoiu „ca, pêna nu vomn fi convinsi de contrariulu, trebuie se'lu consideramu de deputatu alu guvernului“. Amu fi doritu cá niciodata se nu ni se fi datu satisfactiunea trista, ca atunci amu avutu dreptu.

Se póte inca si aceea — desi e greu de crediutu — cá d. Strevoiu in adeveru se nu se fi legatu f o r m a l u dela inceputu a se alaturá la partid'a guvernului. Dér' atunci ce erá se faca, cumu erá se procéda la realisarea promissiunei sale de a lucrá pentru „promovarea interesseloru locali si speciali romanesci“ ? Cumu póte se dobêndésca cineva cevasi pentru promovarea vre-unui interessu particulariu dela guvernu, facêndu-i opositiune ? Va se dica, d. Strevoiu avendu in vedere acestu scopu, a lucratu logicu, intrandu in partid'a ministeriala, numai atunci se nu fi promisu, ca va „aperá si promová si interessele generali nationali.“

D. Strevoiu a lucratu dér' logicu, nelogicu au lucratu numai aceia cari au crediutu promissiunei sale vage si nedecise, cari au speratu ca va poté satisface interesseloru particulare remanêndu fidelu si principiiloru profesate de catra natiunea s'a. Avemu dér' cuventu a crede, ca d. Strevoiu va mai fi inca si atatu de cu minte de a nu mai asteptá dela noi cá se'lu mai consideramu de deputatu nationalu, adeca de representantu alu dorintieloru si aspiratiuniloru poporului romanu in genere séu a poporului romanu din Brasiovu.

Cu acést'a amu poté se finimu, dér' in façi'a acestui casu trebuie se esimu din atitudinea reservata de pêna acuma si se indreptamu o interpelare seriósa catra aceia dintre confratii nostri, cari se numescu „activisti“ si dicu, ca prin activitate parlamentara voiescu se „apere si se acuire drepturi.“ In specialu ne adressamu catra confratii nostri dela „T e l e g r a f u l u R o m a n u“, cari mai deunadi ne provocau érasi la activitate. dicêndu ca „Audaces fortuna juvat“, si-i rogamu se ne spuna, ca asiá intielegu dumnealoru acést'a activitate si ca au densii de cugetu de a desavuá cu energia in publicu atitudinea, ce a luat'o deputatulu Strevoiu, cu atatu mai multu, cu catu d-s'a a jocatu pêna acuma unu rolu de fruntasiu intre activisti, ce dovedesce si votulu separatu, care l'a datu in numele activistiloru la conferinti'a de asta véra ?

De ce nu e iertatu cá romanii se voteze pentru cabinetuiu Tisza ?

Selagiu, cerculu Diosiodului 22 Dec. 1878.

Alegerea in cerculu Diosiodului s'a intemplatu in 19 a lunei. Dóue partide au statu façia deolalta : partid'a candidatului guvernamentalu Georgiu Nagy din comitatulu Bihorului si partid'a independentiloru cu candidatulu ei — presentatu dupa-ce a renunciatu Dobai — Tömösvári, advocatu in Pest'a. Se mai vorbiea si de candidatur'a lui Pogonyi, care apartiene opositiunei centrale, dér' acest'a nu avea de locu partida. Alegerea totusi s'a facutu intre acest'a si Nagy György, ca-ci partid'a lui Tömösvári se intardià duóe minute cu anuntiarea candidatului ei si astfeliu densulu nu fù primitu intre candidati. Partid'a independentiloru vediendu acést'a se puse pe lenga Pogonyi si-i dedura peste 400 de voturi. Un'a mare parte inse nevoindu a votá nici pe candidatulu opositiunei centrale, — déca nu póte votá pe „independentulu“ — s'a departatu si astfeliu castigà Georgiu Nagy, candidatulu partidei guvernamentale, o maioritate de peste 200 de voturi si — firesce — fù alesu.

Lui Nagy György in comitatulu nostru pêna acumu nu i-s'a auditu nici de veste, nu-'lu cunoscu numai capii comitatului. Ce e dreptu, nici pe Tömösvári nu l'a cunoscutu pêna acumu nimenea, dér' pêna-ce Tömösvári obtienù partid'a independentiloru grupata pe lenga Antoniu Dobai gat'a, ca-ci acést'a partida totudeun'a a esistatu, esiste si cresce totu mereu ; pên'atunci pe Nagy György 'lu alése partid'a guvernamentala, care nu mai esiste, ci numai — data ocasiune — s e f a c e. Dicu, ca partid'a guvernamentala nu mai esiste, pentru-ca chiaru si aderintii ei cei mai infocati de odinióra neindestuliti cu mersulu lucruriloru o parasira de multu ; dicu, ca data ocasiune se face, pentru-ca misera plebs contribuens n'are judecata si se mêna d e c e i m a i m a r i cá o turma de oi. Cumu-ca intre asemene impregiurari Nagy György nu s'a potutu alege numai cu aghiasma, este lucru firescu. Spunu, ca partid'a opositionala se fi adunatu multe date fórte compromitiatórie despre pressiunea eserceata atatu din partea oficieloru civile, catu si din partea celoru eclesiastice. Atata sta, ca vice-comitele, care fù alesulu acestui cercu si prin a caruia abdicere devenì de lipsa acést'a alegere, duse pe candidatulu guvernamentaliloru (?) cu sine in caruti'a sa la loculu alegerei, unde a fostu de façia pêna in capetu si ca notarii comunali fora deosebire de nationalitate au lucratu cá turbati pentru guvernu.

Pe noi tóte aceste nu ne interesséza, dér' ne interesséza fórte tienut'a poporului romanu la acést'a alegere si la cele nu de multu decurse. Fiindu-ca si poporulu nostru, cá si tóte popórele conlocuitórie, ce a facutu, n'a facutu din capulu seu, ci condusu de aceia, cari au influintia asupra lui ; cá se potemu tiené inaintea acestoru factori o oglinda adeverata, in care se póta ei vedé intrég'a scarnavía a politicei loru egoistice si marimea pecatului loru nationalu, este de lipsa, cá se schitiamu pe scurtu, pentru-ce nu póte, nu este ertatu, se voteze nici-unu romanu pentru cabinetulu Tisza

Noi romanii simtîmu astadi mai tare, decatu ori-candu, ca suntemu avisati la elementulu maghiaru, cá si acesta la noi, cá se nu ne inghita pe amendoui oceanulu slavicu ; dreptu aceea suntemu in totu minutulu gata a ne intielege cu acestu elementu fratiesce si nu ceremu alt'a, — d é r' a c é s t'a o c e r e m u s i n u l a s a m u d e e a u n'a c u c a p u l u, — decatu a s i g u r a r e a e s i s t i n t i e i n ó s t r e n a t i o n a l e. In calea acestei intielegeri inse stà ministeriulu lui Tisza si tóte ministeriele cu directiunea si tendintiele lui politice. Acestu guvernu nu se radîma, cumu trebuie se faca fiacare guvernu alu ver-carui statu, pe toti fiii patriei, cari sustienu statulu cu sudórea feçiei loru si cu sangele animei loru, ci pre unu elementu straínu, care nu e modulariulu patriei nóstre, nu e avisatu la noi, si ale caruia carari se abatu multu dela ale nóstre. Acést'a o face guvernulu lui Tisza chiaru pentru cá se nu fia silitu a luá in consideratiune justele pretensiuni, fora de implinirea caror'a nu este vietia pentru ele, ale elementeloru nemaghiare — si asiá si ale romaniloru — din tiéra. Noi nu potemu, nu ni este ertatu a votá pentru gavernulu presinte si altele cu asemeni tendintie din punctu de vedere nationalu, ca-ci nu potemu voí se ne sinucidemu ; dér' nu potemu votá pentru elu nici cá patrioti, pentru-ca cá atari trebuie se dorimu si se lucramu pentru fericirea si indestulirea tuturoru fiiloru patriei, ér' guvernulu tinde a ferìcí numai unu elementu, (care si acestu-a e dejá satulu de fericire) si cá se se póta sustiené si se-si póta ajunge scopurile illusorie, jertfesce unui elementu strainu si afara de statu, aflatoriu in d r e p t u r i si a v e r e de o suta de ori mai multu, decatu cu catu ar' poté indestuli pe toti fiii patriei. Guvernulu nostru da — precumu dice scriptur'a — panea prunciloru — la straini. Face cá si parintele celu nedreptu si totodata neintieleptu, care favoriséza si iubesce numai pe unulu dintre fii sei ; dér' e atatu de nefericitu, incatu pêna-ce tóte faptele lui indreptate spre fericirea acelui-a reiesu in daun'a fiiului seu favoritu si-lu nefericescu, pên'atunci cu nedreptatea s'a amaresce pêna la mórte pe ceilalti frati, in contr'a caror'a, ca se-i póta lipsí de partea de posessiune, ce li compete loru din averea stramosiésca, ia intru ajutoriu tóte apucaturile advocatiloru, cari apoi 'i mananca averea, cu care s'ar' fi potutu ferici cu elu d'impreuna cu intrég'a familia, Cine nu afla aci analogi'a, cerce, unde amu ajunsu dela 1868 incóce pe lenga politic'a acésta nenaturala cu védi'a, independinti'a bunastarea tierei, ba si cu poterea, capacitatea actiunei indreptate in afara, precumu poturamu observá asta primavéra, si credu ca o va aflá. Si acumu la obiectu ! (Va urmá.)

Memoriu asupr'a starei romaniloru transdunareni.

(Urmare.)

Romanii precum s'a mai spusu, sunt asiediati cá unu poporu dominatoriu la inceputu, in partile acestea doue-dieci de secoli aprópe; ei totudeauna, si cá dominanti si cá dominati, n'au incetatu nici unu momentu de a fi unu poporu distinctu cu individualitatea sa nationala, adeca unu poporu deosebitu de poporulu bulgaru, grecescu etc., ei si in tempulu Bizantiniloru au formatu unu statu alu loru deosebitu in peninsul'a Balcanica, candu aliati si uniti cu Bulgarii subt regii fratii Asan, candu singuri, precumu au fostu in Epiro-Thesali'a sí in Macedoni'a, candu acestoru locuri li se dedese denumirea de Valachi'a mare, denumire care a fostu priimita de toti autorii Bizantini, si se coprindea in acésta Valachia mare partíle Thesaliei, Epirului si Macedoniei, pe unde se intinde muntele Pindu, unde si astadi chiaru Romanii sunt si mai numerosi si mai compacti, si dupa caderea imperiului Bizantinu, venindu Turcii si gasindu unu poporu deosebitu de catu Grecii si Bulgarii si Albanesii, l'au recunoscutu cá atare cu numele de Vlachi, ce lu avea dejá.

Religiunea crestina resariténa, care mai cu séma pe atunci erá singurulu terenu, pe care se potea uni tóte poporale crestine subjugate de Turci, si care erá legatur'a cea mai sacra si cea mai tare ce le impreuná si le tienea strinsu legate, a fostu caus'a pentru care Romanii acestia nu poteau avea in bisericile loru limb'a latina, precum o aveau inaintea separarii celoru doue biserici, de la resaritu si de la apusu.

Asia dér', nepotendu avea in bisericile loru de catu numai limb'a gréca, pentru-ca limb'a latina fù espulsata si oprita in bisericile dise ortodocse, Romanii erau siliti se aiba si in scóla numai limb'a gréca; ca-ci in tempulu acela, si mai cu séma cu venirea Turciloru, nu numai Romanii, ci chiaru si Grecii nu poteau avea alti institutori, cá se invetie pe copii loru carte, de catu pre popi; si acestia fiindu-ca nu slujiau in biserica de catu grecesce, se intielege, ca nu poteau se scia de catu limb'a gréca; si prin urmare nu poteau invetiá pre copii Romaniloru, cari erau si elevi ai loru, de catu numai carte grecésca; si este mai multu de catu invederatu, ca déca Romanii nu s'au potutu servi in bisericile loru, si n'au potutu invetiá la scóla de catu limb'a gréca, acésta n'au facut'o pentru-ca tienea la grecismu, séu pentru-ca dorieau se devina greci in limba, ci de nevoia; pentru-ca nici nu poteau se faca altu-mintrea, déca vreau se remana crestini precum erau; ca-ci abandonarea de catre ei a limbei grecesci 'i ar' fi pusu in alternativa de a inbracisia séu mahomedismulu séu catolicismulu, care in ochii disiloru ortodocsi de atunci, ba chiaru si celoru de acum, erá mai odiosu si mai periculosu de catu jugulu turcescu, pe care, precum se scie, l'au preferitu crestinii mai bine de catu unu adjutoriu ce potea se le dè catholicii, cari, salvandu-'i de iminentulu sclavagiu alu Turciloru, erá se aiba o influintia óre-care asupra ortodocsiloru, pe care influintia acesti din urma au crediut'o mai periculósa si mai desastrósa pentru ortodocsia de catu jugulu turcescu. Si prin urmare Romanii, tolerandu in bisericile loru limb'a gréca si la scola asemenea, s'au supusu unei nevoi, care, mai cu séma pe atunci, erá de natura a predominá influinti'a morala nu numai a Romaniloru, ci a tuturoru popóraloru crestine.

Dovedindu-se dér', ca Romanii au fostu totudeuna unu poporu distinctu, de ginta latina intre poporale crestine ale Turciei, si ca cu tóta inriurirea ce au avutu asupra sentimentului loru nationale limb'a gréca, care le-a servitu de organu la cultulu si instruirea loru, adeca la formarea si desvoltarea acestoru doue principii primordiale ale omului morale, ei s'au stracuratu prin tóte aceste peripetii si pericole vatomatórie si ameniutiatórie esistentiei nationalitatii loru, fara a se alterá caracterulu loru primitivu, ei se arata inaintea lumei si astadi inpartiali totu precumu au fostu de la inceputu: adeca Romani (Valaques), unu poporu de ginta latina, cu limb'a loru strabuna, cá limba materna, care si astadi este unu dialectu alu uneia din limbele neolatine (limbei romanesci de a stang'a Dunarii), cu datinile si obiceiurile loru romanesci, si in fine cu tóte conditiunile si calitatile constitutive unui poporu.

Romanii, resipiti mai in tóta peninsul'a Balcanica, sunt mai numerosi si mai compacti in Macedoniia si in Epiro-Thesali'a, precumu si in Bulgari'a propriu disa.

Pe totu sirulu muntelui Pindu, care, incependu din Macedonia si despartiendu acésta de Albani'a si mai la sudu Theasali'a de Epiru, ajunge pana la hotarele Greciei, si pe ambele cóste si póle ale acestui munte locuiescu numai Romani; si incependu de la muntele Gramos, care este unulu din verfurile muntelui Pindu, pana la hotarele Greciei, pe totà intinderea acestui munte nu gasesce cinevá de catu numai sate si orasiele romanesci, cari in numeru de o suta aprópe, sunt constituite apoi in comune esclusivu romanesci si inportante atatu din caus'a positiunei loru geografice, precumu si din caus'a calitatiloru si conditiuniloru loru sociale; precumu este Samarioa, spre esemplu, care are o poporatiune de 1500 de familii, tóte romane, si fabricesa diferite manufacturi, arme etc.; Minciu (Metiov'a) cu o miie si mai bine de familii, tóte romane, avendu pe langa altele si unu Esarcu, adeca unu felu de autonomia bisericésca, ca-ci Ecsarculu se alege de locuitorii Romani si se recunósce de catre Patriarchulu din Constantinopole, si de Ecsarchia depindu inca vre-o diece sate romanesci din pregiurulu orasiului Minciu. — Totu pe sirulu Pindului sunt situate si orasiele Saracu si Calarii (Calaritis), renumite in secolulu alu XVIII-lea pentru insemnatulu comerciu ce facea cu Europ'a si mai cu séma cu Livorno si cu Marsili'a. Calarii este patri'a natala a lui Coleti, celu mai distinsu ministru si singurulu omu de statu alu Greciei moderne, a carui mama nu vorbie cu fiiulu ei, primulu ministru alu Greciei, decatu numai romanesce, pentru-ca nici nu sciea betran'a se vorbesca grecesce. Patrudieci de sate romanesci formésa cantonulu disu alu Romaniloru de Aspropotamu.

Déra in privinti'a multimei de poporatiune romana in tienutulu Turciei din Europ'a nu trebuie se se ié cineva numai dupa numerulu sateloru si orasieleloru romanesci; pentru-ca poporatiunea unui satu séu orasielu romanescu ecuivaléza poporatiunea de mai multe sate grecesci si bulgaresci; si acésta provine din causa, ca Grecii si Bulgarii de prin sate, fiindu clacasi la mosiile Turciloru, nu sunt in mare numeru. Cá esemplu si proba aducemu Samarin'a, Minciu etc, de la muntele Pindu, si Crusiov'a, Vlacho-Clisur'a etc. din Macedoni'a.

Samarin'a are 1500 de case tóte de romani, pe candu una nahye (canton) totu din districtulu Grebena anume Vengia, compusa de doue-dieci si patru sate grecesci, abia are o poporatiune de 3000 de suflete; pentru-ca tóte aceste 24 de sate grecesci n'au de catu siése sute de case preste totu, pe catu tempu numai unu orasielu romanescu, Samarina avendu 1500 de case, are o poporatiune intreita de catu unu cantonu intregu compusu de 24 de sáte grecesci:

In Macedoni'a orasielu romanescu Crusiov'a are aprópe trei-mii de case cu o poporatiune aprópe de doue-dieci de mii suflete Romani. Ei bine, cá se póta avé cineva numerulu acesta de poporatiune bulgara, trebuie se stringa la unu locu poporatiunea de 40 si 50 de sate bulgaresci de drin campiile din Bitoli'a (Monastir) si Perlepe, unde satele loru, fiindu mosii ale Turciloru, n'au de catu de la 30 pana la 70 de case fia-care satu. Deci subtu punctulu de vedere lnumericu romanii nu potu fi nesocotiti. Pe langa acestea, superioritatea Romaniloru in tóte cele alte conditiuni ale fiintiei morale a omului. póte supliní cu indestulare mic'a loru inferioritate la numeru, in comparatiune cu totalitatea Bulgariloru si a Greciloru din totu imperiulu turcescu.

O parte dintre Romanii de la munti (montagnards) ai Pindului se ocupa cu vitele, éra cea mai mare parte din ei cu comerciulu si cu unu felu de industria locala; mai si tóta Thesali'a si o parte a Epirului, in tempu de iérna, candu romanii, cari se ocupa cu vitele, descindu cu ele in campiile acestoru doue provincii, ele sunt pline de Romani, éra in Macedoni'a gasesce cine-va pre Romani destulu de numerosi, si-'i vede ca ei forméza burgesi'a poporatiunei bulgare, care afara din orasie sunt mai toti (Bulgarii) clacasi la mosiile Turciloru, unde nimeni din ei nu scie carte, afara numai de preotulu satului.

Mai cu sama la Bitoli'a (Monastir) capital'a Macedoniei occidentale, si in pregiurulu lui, Romanii au preponderantia in tóte, chiaru si in numeru; pentru-ca afara din orasiulu Bitoli'a, unde Romanii sunt egali cu Bulgarii la numeru, dér' superiori in desvoltarea si in cultur'a loru morala si intelectuala, pentru-ca comerciulu, artele, industri'a locala, professiunile sunt in manile Romaniloru, mai sunt si alte orasiele si sate insemnate, precumu este Ternov'a si Magarova cu o miie de case locuite numai de Romani, Maloviste, Nejopole, Gobiste, Crusiov'a, care singura are 3000 de case romanesci etc.; si aceste orasiele si sate, pe deplinu romanesci, nu sunt departe de catu unele cá doue óre, altele cá 4 óre, si numai Crusiov'a ca 7 óre departe de Bitoli'a.

Pretutindeni in Macedoni'a sunt Romani si mai cu séma prin orasie, precumu la Giumai'a, unde sunt 700 de familii romanesci, la Salonicu, la Seres, la Alistrati, la Cavala, Perlepe, Chiopruli, Ochrida, Resna etc.; aseminea si prin tóta Albani'a, si aci mai multu in orasie, precumu la Elbasau, la Firana, la Cavaia, la Durazzo, la Pizrena etc. si la districtulu Albaniei numitu Muzechi pe la Berat, sunt multi Romani, cari se ocupa cu vitele.

Apoi venindu in Bulgari'a propriu disa, si aci Romanii se afla in mare numeru, si mai cu sama pe malulu dreptu alu Dunarii, uude Romanii forméza comune a parte, ocupa mai multe sate si orasie si au maioritatea ei, mai pe totu malulu dreptu alu acestui mare fluviu.

(Va urmá.)

Adress'a studentiloru din Petersburgu.

Nu de multu studentii din Petersburgu au voitu se predè in corpore marelui duce mostenitoriu o adressa, inse organele politiei i-au impedecatu a se apropiá de palatulu lui Tiareviciu. Eata tecstulu acestei adresse:

„Altetia Imperiala! Guvernulu crede, ca agitatiunea, care se manifesta printre noi, este causata de nescaiva persóne reu voitórie. Déca Alteti'a Vóstra ar' binevoi se'si aduca aminte, ca acésta agitatiune merge crescéndu de cativa ani incóce si ca s'a propagatu prin tóte stabilimentele de instructiune ale imperiului, cu greu va impartasi si Alteti'a Vóstra acésta parere. Dés'a revenirę a acestei agitatiuni probéza, ca trebuie se i se caute caus'a in positiunea cea de nesuferitu, in care se afla junimea din Russi'a.

Studentii, cari traiescu afara din stabilimentele de instructiune, sunt supusi la supraveghiarea politiei, pe candu in intru ei sunt despoiati necontenitu si din ce in ce mai multu de drepturile loru. Li s'a luatu dreptulu de a se intr'uni, pentru a se ocupá de propriele loru afaceri si li s'a interdisu de a fundá o cassa de ajutoriu mutualu. Déca se incérca se intreprinda ceva de feliulu acest'a, ei sunt amerintiati de urmari in modulu celu mai odiosu de catra politi'a administrativa. La fiacare intrunire politi'a ne-a amerintiatu aprópe cu mórtea. Ori de cate ori este vorb'a de drepturile nóstre, suntemu imprastiati in numele legii; dér' déca este vorb'a se ni se impuna ore-cari sarcini, apoi suntemu considerati si tractati cá avendu o esistentia corporativa. Suntemu despoiati de independenti'a, ce compete unoru ómeni maturi, si unii din noi sunt tractati cá nisce copii.

Pedecele mereu crescénde, cari se punu in calea instructiunei superióre, voru face in curéndu din educatiune unu privilegiu alu celoru bogati. Acésta opressiune si alte mesuri analóge sunt singurele cause ale agitatiunii. Scimu ceea-ce 'i astépta pe studentii din Charkov si esemplulu agitatiunei din Chiovu este inca próspetu in suvenirea nóstra. Persónele n'ar' trebuí se fia pedepsite, candu vin'a este a impregiurariloru, in cari sunt puse. Asiádér' pe bas'a celoru precedente ne luamu libertatea de a implorá midiulocirea Altetiei Vóstre in favorea conscolariloru nostri din Charkov si de ai atrage atentiunea asupr'a situatiunei actuale a studentiloru."

Diverse.

(La nascerea Mantuitoriului) canta biseric'a crestina: Marire intru cei de susu lui Dumnedieu si pre pamentu pace si intre ómeni buna voire. Pace vedemu ca ne-a adusu anulu acést'a, déra bun'a voire intre ómeni inca n'a venitu. Dé ceriulu cá cu serbatorile aceste se vina si bun'a voire intre noi. In speranti'a acést'a dorimu tuturoru cetitoriloru nostri serbatori fericite!

(Reuniunea maghiara din locu „Dalárda"), a avutu complesanti'a a invitá pe Reuniunea rom. de gimn. si de cantari la productiunea musicala, ce o arangéza Duminica sér'a in hotelulu „Nr. 1." in favorulu conducêtoriului seu musicalu L. Frank. Acésta invitare, comitetulu mentionatei Reuniuni romane o aduce la cunoscinti'a tuturoru membriloru Reuniunei nóstre, spre a luá parte in numeru catu se póte mai mare.

(Regimentulu de inf. bucovineanu br. de Kellner Nr. 41 laudatu de Maiestatea S'a.) Se scie, ca acestu regimentu, care se recrutéza din poporatiunea romana bucovineana, a luatu parte cu mare bravura la luptele din Bosni'a. Nu de multu d-lu generalu br. Kellner de Köllenstein, alu caruia nume ilu pórta regimentulu, s'a presentatu in calitatea s'a de membru alu delegatiunei la Maj. S'a imperatulu. indata ce'lu vediú Maj. S'a 'i adresà urmatóriele cuvinte: „Regimentulu d-tale, dupa cumu mi s'a relatatu spre marea mea bucuria, s'a distinsu din nou in luptele din urma prin bravura si eroismu stralucitu; mi se spune, ca soldatii s'ar' fi luptatu c'unu sange rece, cá si candu ar' fi fostu numai la o manevra." Br. de Kellner s'a grabitu aceste cuvinte de lauda ale supremuluî beliduce ale aduce la cunoscinti'a regimentului, printr'o scrisória caldurósa adresata colonelului comandante alu seu.

(Ordinulu Mariei Theresiei refusatu.) Unu casu curiosu in feliulu seu, ca-ci la noi in Austro-Ungari'a nu ne mai aducemu aminte, cá cineva se fi refusatu o decoratiune, afora de fericitulu Avramu Iancu. „Press'a" ne spune: Mai multi oficieri superiori din divisiunea 7 provocara pe archiducele Ioanu Salvatoru, cá se céra pentru participarea s'a la victori'a dela Iaice ordinulu Mariei Theresiei si voira se combineze pentru densulu species facti. Archiducele refusà, declarandu, ca nu merita ordinulu, din causa, ca activitatea s'a a fostu parte implinirea datoriei sale, care se intielegea de sine, parte se basá pe meritele altor'a. Fórte frumosu lucru din partea archiducelui, ca, tienendu comptu mai bine de impregiurarile actuale, nu voiesce se-'si impodobésca peptulu cu o decoratiune, pe care crede, ca nu i-se cuvine se o pórte pe peptulu seu. Acestu esemplu frumosu este din mai multe puncte de vedere instructivu, ca pe viitoriu, asiá ne place a crede, li-se va taiá poft'a, celu puçinu cu archiducele Salvatoru, lingusitoriloru, de a-si mai cercá noroculu. Multe adeverate si leale merite nu potu ajunge, din caus'a acestora la cunoscienti'a

locuriloru si autoritatiloru competinte, cá se-'si iè recompens'a meritata.

(Ce gustu minunatu mai au Croatii si Bosniacii.) Unu proverbiu romanescu dice, ca nu-i prostu cine manca siepte pani, ci celu ce i le da. Asia si Croatii n'au nicidecumu gustu reu, mai cu séma, de candu au pusu Austriacii man'a pe Bosni'a si pe Herzegovin'a, ca le lasa gur'a apa dupa aceste doue provincii turcesci. Asia i se scrie diuariului „Deutsche Zeitung“ dela Agram (Zagrabi'a): In cercurile nationale din Agram se asigura ca, cu ocasiunea, candu a fostu aci mai deunadi deputatiunea de omagiu a Bosniaciloru si a Herzegovineniloru, compusa din catolici si din mohamedani, s'a stabilitu in Agramu unu programu, care cuprinde urmatórele puncte principale: 1. Bosni'a si Herzegovin'a se se incorporeze cu monarchi'a Austro-Ungara. 2. O pasire energica in contr'a serbisarei, maghiarisarii séu germanisarii Bosniei si Herzegovinei, si se céra cu tóta resolutiunea o positiune analóga politica, cumu are Croati'a acuma, dér' cu acea conditiune, ca din Croati'a, Slavoni'a, Dalmati'a, Bosni'a si Herzegovin'a se se formeze o grupa de staturi cu o dieta generala in Agram. Déca le va succede slaviloru meridionali a 'si reali sá programulu acest'a, atunci si-au ajunsu aspiratiunile loru seculare.

(Influintiele tarifei celei noue postale asupr'a negotiului.) Unu manufacturistu din Vien'a se esprima despre acést'a in diuariulu, „Deutsche Zeitung“: Care negutiatoriu nu se va folosi, mai cu séma, de posta, candu va avé lipsa de unulu séu de altu articulu, indata ce-i trebue marf'a urgentu, si tarif'a cea eftina inca-i vine in ajutoriu? Care negutiatoriu va mai cugetá astadi cá se-i-se mai tramita marfurile de moda, si care sunt supuse stricatiunii cu drumulu de fern, candu portulu ei permite, de a-si aduce totu ce-i trebuie cu post'a? Comandele cele mari, aprovisionamentele pentru mai multe categorii de marfuri voru incetá cu totulu. Acestea esperiintie le facu firmele nóstre mai insemnate chiaru, de pe acumu. Negutiatoriulu celu micu se va provisioná, cumu se dice, dela mana in gura (de adi pe mane) si in viitoriu isi va efectuá numai tramiteri mai mari, cari dupa calitatea si greutatea loru nu se potu efectuá prin posta. S'au dusu timpurile, candu incarcau espeditorii carale, de gandeai, ca se rupu, cu ladi si cu pachete. S'a inauguratu o era nóua in comerciu, despre a careia binefacere numai póte disputá nime. Déca are cineva causa de a se bucurá mai puçinu de intocmirea cea noua, aceia sunt fabricantii nostri si cei cu ridicat'a. Acesti'a cari trebuie acumu, cá si mai inainte, dupa obiceiu, se lucreze in continuu, respective se-si tiena magazine mari, perdu parte prin aceea, ca vendiarea cea curenta se stingheresce tare, de alta parte si prin aceia, ca espeditiunea tramiteriloru postale, care la multe firme au luatu chiaru dimensiuni colosale, causéza spese deosebite particulare.

(Scólele in Russi'a.) Esista actualmente in Russi'a: 9 Universitati cu 6 mii de Studenti; 195 gimnasie si progimnasie, cu 50 mii elevi; 56 scóle professionale, cu 11 mii elevi; 223 gimnasie de fete, cu 35 mii eleve; 68 scóle normale, cu 5 mii elevi, si 25,491 scóle primarie, cu 1 milionu elevi. Acestea date resulta dintr'o espunere grafica facuta de ministrulu de instructiune alu Russiei la Espositiunea din Paris.

(O resbunare teribila venetiana.) Duoi anglesi faceau o escursiune in lagunele ce separéza Veneti'a de uscatu, candu zarira in departare unu objectu ce plutea pe apa, incongiuratu de paseri numeróse. Ei se apropiara si recunoscura, ca acelu corpu plutitoriu era unu omu, caruia i se legasera peciórele si manile si i se fransesera membrele; si spre a'i austiené capulu afara din apa, pe candu corpulu éra afundatu, i se legase la fie-care umeru cate unu flaconu mare de sticla ermeticu astupatu si catranitu. Acelu nenorocitu respirá inca, dér' nu putea vorbi; limb'a sa, fórte grozavu imflata, i esiá din gura. Façi'a 'i sfasiata, cu capulu si muschii jupuiti, erá de necunoscutu; nasulu si urechile 'i erau ciupite de cioculu paseriloru de mare si ochii mancati. Transportatu la spitalu murì fara se fi potutu spune cine'lu pusese in acea stare. Cu tóte acestea, cercetarile inteligente, facute printre arendasii de pe tiermu, adusera arestarea unui individu, numitu Luigi Parmaschetti si a doui frati ai sei. Acesti trei individi facura indata si fara esitatiune marturisirile cele mai complecte, si povestira dram'a urmatóre ce a fostu confirmata de numerosi martori: Parmaschetti erá unu micu arendasiu din lagune. Laboriosu si onestu, luase de soçia o femeia fórte frumósa si erá parintele unei fete de 8 ani. Numitulu Tedaldo era atasiatu in serviciulu seu. Acelu miserabilu prinse o passiune violenta pentru femei'a stapanului seu, si o urmarì cu staruintiele sale pêna candu ea fù silita a se plange barbatului seu, care batù in furia pe acelu nedemnu servitoriu si ilu alungà de la elu. Dupa cate-va dile, Parmaschetti plecà, dupa obiceiu, pe la mediulu noptii in barca, cá se duca la tergu productele gradinei sale, candu de odata femei'a s'a fù tredita de unu sgomotu. Unu omu cu pumnalulu in mana intrase pe feréstr'a lasata deschisa din caus'a caldurei. Femei'a strigà; omulu sari asupra'i si-o amenintià ca o va ucide, déca va chiamá in ajutoriu; ea inse, fiindu tare, se aperà cu energia Copil'a se tredise si sari josu, tupilindu-se sub patu. Acestu lucru intórse atentiunea agresorului pentru unu momentu, si femei'a profità de elu spre a sari josu din patu. Din nenorocire usia fusese inchisa de barbatulu seu si asasinulu inchisese feréstr'a, asia, in catu erá prisoniera in voi'a monstrului, Nebuna de spaima, femei'a incepù a alergá pe dupa o mésa mare rotunda. Individulu o urmari cu cutitulu în mana, si o ajunsê de mai multe ori, dér' ea scapà prin silintiele supreme ce facea. Atunci asassinulu avù recursu la arma, si indata ce o ajungea, o loviea cu cutitulu pèna ce nenocit'a cadiù aprópe mórta. Facêndu-se diua, asasinulu fugì; dér' copil'a recunoscu-se pe asasinu; ea esi de subu patu si chiamà in ajutoriu. Candu venira vecinii, femei'a murise. Intorcêndu-se acasa Parmaschetti, incepù a cautá pe asassinu, impreuna cu cei doui frati ai sei, si'lu descoperira sér'a ascunsu intr'o curte, sub o gramada de gunoiu. Nebunu de furia si durere, ei dadù trei lovituri de furca in peptu, apoi îlu tienù nemiscatu, pe candu fratii sei 'i frangeau bratiele si piciórele cu unu drugu de feru cu care se inchidea usi'a. Dupa acést'a 'i implura gur'a cu gunoiu spre a nu strigá si se preparau a'i dá focu, candu unulu din frati propuse a'i dá drumulu se plutésca pe mare spre a fi mancatu de viu de paseri si pesci. Ei unsera capulu cu oleiu, spre a atrage paserile, si'lu tirira de picióre la tiermu, 'i legara de gatu cele doue flacóne de sticla si'lu aruncara pe mare, unde fù gasitu de Anglesi dupa doue dile. Parmaschetti si fratii sei au fostu condamnati la diece ani de munca silnica, dér' populatiunea intréga din Veneti'a, emotionata in favórea loru, semnéza o petitiune la rege spre a capetá grati'a loru deplina si intréga.

(Art'a dentistului.) Art'a de a pune dinti o cunosceau si Romanii cei vechi si o perfectionase catu se póte de bine, ca Romanele cele bogate, cari se serveau de cate unu cârdu de sclave, candu isi faceau toalet'a, puneau mare pretiu pe dinti curati si frumosi si dau multi bani pentru dintii cei pusi, cari erau din osu de elefantu. Cu apunerea imperiului romanu decadiú si acést'a arta importanta, cá multe alte inventiuni, in decursulu evului mediu. In dilele nóstre art'a dentistica nu numai, ca a reinvieatu, dér' a si facutu in timpu scurtu progrese considerabile, cumu ne arata unu articulu din „Le Siecle“ tradusu de „Rom“, si s'a perfectionatu astfeliu, incatu imitéza natur'a intr'unu modu perfectu, punendu dinti artificiali mai usiori si mai tari. Inse pe lênga tóte progresele cari le-a facutu art'a dentistica, totusi gaunosi'a nu se vindeca mai bine cá altadata si tocmai gaunosi'a este caus'a doreriloru, ce adeseori sunt cumplite. Gaunosi'a este umeda si séca, cea umeda causéza doreri mai mari si strica dintele mai rapede, cea séca róde dintele mai incetu si suferinti'a este mai mica, ba se póte chiaru si curmá. In remasitiele gaunosiei s'a constatatu chiaru presinti'a unui criptogamu si a unui infusoriu. Pe trei cali póte omulu scapá de dorerea causata de gaunosire: a linisci dorerea, déca esiste, a scóte dintele sén partea bolnava si a implé gaur'a. Pentru a vindecá dorerea de dinti se aplica: opium, chloroformu, canforu, creosota, piretra, cuisióre etc. Tóte acestea sunt numai paliative si se póte ca a dóua di se fia mai mare dorerea. Astadi nu mai dicu dentistii buni: scóte-ti dintele gaunosu, ci: vindeca-lu. Cumu vindeca astadi dentistii dintele gaunosu? fórte simplu. Scotu gaunosi'a cu diferite instrumente si apoi baga in gaura nisce fóie de metalu fórte subtire; séu o compositiune ce se intaresce iute; Acést'a se numesce in dentistica a „plumbui“ unu dinte; Operatiunea plumbuirei inse nu e asia de simpla cumu se pare, ca-ci se receru multe de tóte la esecutarea acestei operatiuni, asia visite, spese si timpu, ba de multe ori se intempla, ca operatiunea nu succede. Astadi, dupa o metoda americana, nu se mai „scotu“ dintii: se „culegu“, dupa pitorésc'a espressinne a celebrului siarlatanu Duchesne. Acést'a facuta, dentistulu curatia dintele, 'lu face frumosu, imple gaur'a si-'lu pune éra la locu in alveol'a s'a; este o adeverata implantare. Implantarea nu-i operatiune nóua, ci fórte vechia, déra se uitase cu totulu, cá multe alte lucruri, ce le-a practicatu cu bunu succesu lumea antica. — Asia 'si spargu fisicii moderni capulu, cá sé afle ce a fostu foculu grecescu, cu care au arsu Grecii flot'a Arabiloru in façi'a Constantinopolei si cumu a manipulatu Archimede cu oglindile in portulu Seracusei, de a arsu corabiile Romaniloru. Metod'a cea nóna consta dér' in urmatórele: 1. scóterea dintelui bolnavu. 2. Curatirea si împlerea gaurei. 3. Reintegrarea dintelui la loculu lui. Peste 10—12 dile dintele s'a altuitu, si-a reluatu soliditatea si functiunea si este vindecatu. „Scóteti, împleti si altoiti“; éca devis'a cea nóua a tuturoru dentistiloru.

Literariu.

(„Iubirea façia de copii“,) de Lazaru Petroviciu, doctoru in filosofia si professoru la institutulu teologico-pedagogicu din Aradu, tipografi'a lui Stefanu Gyulai in Aradu, pretiulu 20 cr. Disertatiunea presenta este unu tractatu ocasiunalu si se imparte asia: 1. Iubirea façia de copii se fia curata si anume in privintia motivului si scopului finalu. 2. Iubirea se fia adeverata. 3. Iubirea se fia parintésca. 4. Iubirea façia de copii se fia religiósa. Disertatiunea presenta emanéza dela principiile cele mai deistice, nisuindu-se autorulu a reduce tóte la caus'a ultima, trecêndu preste multe alte cause intermediare, pe cari a le enumerá, ne-ar' duce pré departe. Autorulu este in multe locuri pré abstractu. Astfeliu nu potemu intielege bine, ce vré se dica prin cuvintele: „perfectiune crestinésca libera.“ Nu este bine mai cu séma cu scrieri cá acést'a, menite pentru invetiatorii poporali a aduce principii de acele, transcendentale teoretice, ce plutescu numai prin regiunile metafisice. Dealtmintrelea se vede din diversele opuri pedagogice, care le cítéza in decursulu lucrarii, ca autorulu este bine initiatuin literatur'a pedagogica. Este pré (!) adeveratu, ca invetiatoriulu trebuie se fia façia de scolarii sei, tocmai cá sórele façia de tóte fiintiele; iubirea lui se se reverse intr'o mesura asupr'a tuturoru. Peste totu disertatiunea este lucrata cu multu zelu si cu multa diligintia, dér' apoi ar' fi bine se nu lase din vedere, ca si pe terenulu pedagogico-didacticu are valórea s'a necontestabila proverbulu latinu: „theoria sine praxi, sicut rota sine axi.“ Asiadér' tenerulu doctoru se fia mai stemperatu in verdictele sale asupr'a invetiatoriloru mai betrani. Cu tóte acestea recomendamu disertatiunea presenta atatu invetiatoriloru betrani, catu si celoru teneri.

(Limb'a floriloru de amoru si de amicitia,) Cadou pentru toaleta dedicata juniloru si juneloru de C. Florescu, Sibiiu, editur'a si tipariulu eredei de Closius, anulu 1878, pretiulu brosiuratu 20 cr., cartonatu 30 cr., legatu in panza 40 cr., formatu duodeciu, are 64 pagini. Tractéza pe 53 pag. 219 flori, pe celelalte pagini oraculului floriloru, orologiulu floriloru, limb'a si esplicatiunea floriloru, esplicatiuni alegorice si limb'a simbolica. Carticica presenta da instructiuni, cumu se se intieléga duoi insi unulu cu altulu prin numele floriloru si, pe catu ne este noue cunoscutu, este prim'a in literatur'a romana. Numele floriloru este pusu romanesce, latinesce, francesce si germanesce. Lucru este bine esecutatu si adjustarea e catu se póte de frumósa. Recomendamu tineriloru si tinereloru acésta carticica, care pe de o parte le va procurá o distractiune placuta in órele libere, ér' pe de alta parte se voru face cunoscuti cu o multime de termini botanici.

Cursulu la burs'a de Vien'a

din 22 Decembre st. v. 1878.

5% Rent'a charthia (Metalliques) . . .	61.82	Oblig. rurali ungare .	79.25
5% Rent'a-argintu (imprumutu nationalu) .	61.95	„ „ Banat-Timis.	75.—
Losurile din 1860 .	114 80	„ „ transilvane.	73.50
Actiunile bancei nation.	786.—	„ „ croato-slav.	84.40
„ instit. de creditu	223.75	Argintulu in marfuri .	100.—
Londr'a, 3 luni . . .	116.75	Galbini imperatesci .	$5.55^1/_2$
		Napoleond'ori . . .	9.35
		Marci 100 imp. germ. .	57.60

Editoru: Iacobu Muresianu.
Redactoru responsabilu: Dr. Aurel Muresianu
Tipografi'a: Ioane Gött si fiiu Henricu.